

De relatie tussen leraar en leerling: hoe krijg én houd je die positief?

Workshop | Ontwikkelkracht: Samen Scholen

Christa Krijgsman | Sjors van Oostende | 21 november 2024

Globaal programma

- 14.15u   Voorstellen, doel en belang van de workshop
- 14.20u   Leidraad: Overzicht zes aanbevelingen
- Leraar - leerling relaties praktijk: Twee dilemma's
- Leraar - leerling relaties theorie: Twee aanbevelingen
- 14.35u   Hoe zou jij één van deze dilemma's aanpakken? Kies één dilemma van jouw voorkeur
- 14.50-15.00u Terugkoppeling aanpak voor dilemma's

Leidraadcommissie voor het voortgezet onderwijs

Tim Mainhard

Christa Krijgsman

Marloes Hendrickx

Willeke Rijkers

Sjors van Oostende

Klaas Danhof

Deze leidraad komt gezamenlijk tot stand met de leidraad voor het primair onderwijs.

De commissie voor het primair onderwijs bestaat uit Tim Mainhard, Debora Roorda, Simone Rijkse, Anneke Verheij en Zita Albon.

Doel van deze workshop

- Begrijpen hoe je de relatie tussen de leraar en de individuele leerling positief krijgt én houdt.
- Kennismaken met strategieën en begrijpen hoe je die concreet in jouw praktijk kunt inzetten.
- Begrijpen hoe je kritisch kunt reflecteren op de relatie met je leerlingen, met behulp van recente inzichten uit onderzoek.

Belang van een goede leraar-leerling relatie

Een leerling die positieve relaties ervaart, die ....

- voelt zich emotioneel beter,
- presteert beter,
- is optimaler gemotiveerd voor deelname aan de les, en
- voelt zich gesteund, ook wanneer het leren even niet zo gemakkelijk gaat.

Bureau et al., 2022; Mainhard et al., 2018; Quin, 2017; Roorda et al., 2017; Wubbels et al., 2016

Overzicht leidraad aanbevelingen

1. Zorg voor een persoonlijke band met alle leerlingen
2. Creëer kansen voor positieve gedragingen en interacties
3. Ondersteun autonomie en bied structuur
4. Voorkom conflicten met leerlingen
5. Zorg voor herstel van de relatie
6. Reflecteer regelmatig op je relaties met individuele leerlingen

Overzicht leidraad aanbevelingen

1. Zorg voor een persoonlijke band met alle leerlingen
2. Creëer kansen voor positieve gedragingen en interacties
3. Ondersteun autonomie en bied structuur
4. Voorkom conflicten met leerlingen
5. Zorg voor herstel van de relatie
6. Reflecteer regelmatig op je relaties met individuele leerlingen

Dilemma (1)

Je komt de K1C binnen en deze zit al klaar voor de les die jij gaat geven. Nou ja, de leerlingen zijn erg druk en er wordt hard gelachen. En dan zie je reden daarvan al snel. Job die je er vorige les nog bijna uitgestuurd had wegens een grote mond zit deze les aan zijn tafeltje die hij met het blad op de grond heeft gezet. De leerlingen in zijn klas vinden dit erg grappig.

Je telt in jezelf tot 10 en je vraagt of Job zijn tafeltje alsjeblieft weer even recht wilt zetten. Job blijft met zijn armen over elkaar zitten en begint te grinniken. De rest van de klas vindt het allemaal nog steeds erg hilarisch.

Je geduld raakt een beetje op en je zegt tegen Job dat hij nog drie tellen heeft om de tafel recht te zetten en anders kan hij zich melden bij het leerling-coördinatiepunt. Job wacht grinnikend de 3 tellen af, maar de tafel blijft op zijn kop staan.

Je zegt: "Hou maar op met dat gehinnik en ga de klas maar uit". Het woord gehinnik valt volledig verkeerd bij Job. Hij geeft een hele grote mond en zegt: "Ga zelf de klas maar uit!" De klas komt niet meer bij.

De relatie met deze leerling is duidelijk verstoord. Of was deze al verstoord? Hoe nu verder?

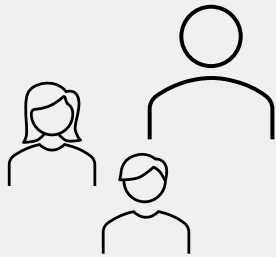

Aanbeveling 5: Zorg voor herstel van de relatie

De relatie met Job is duidelijk verstoord. Of was deze al verstoord? Hoe nu verder?

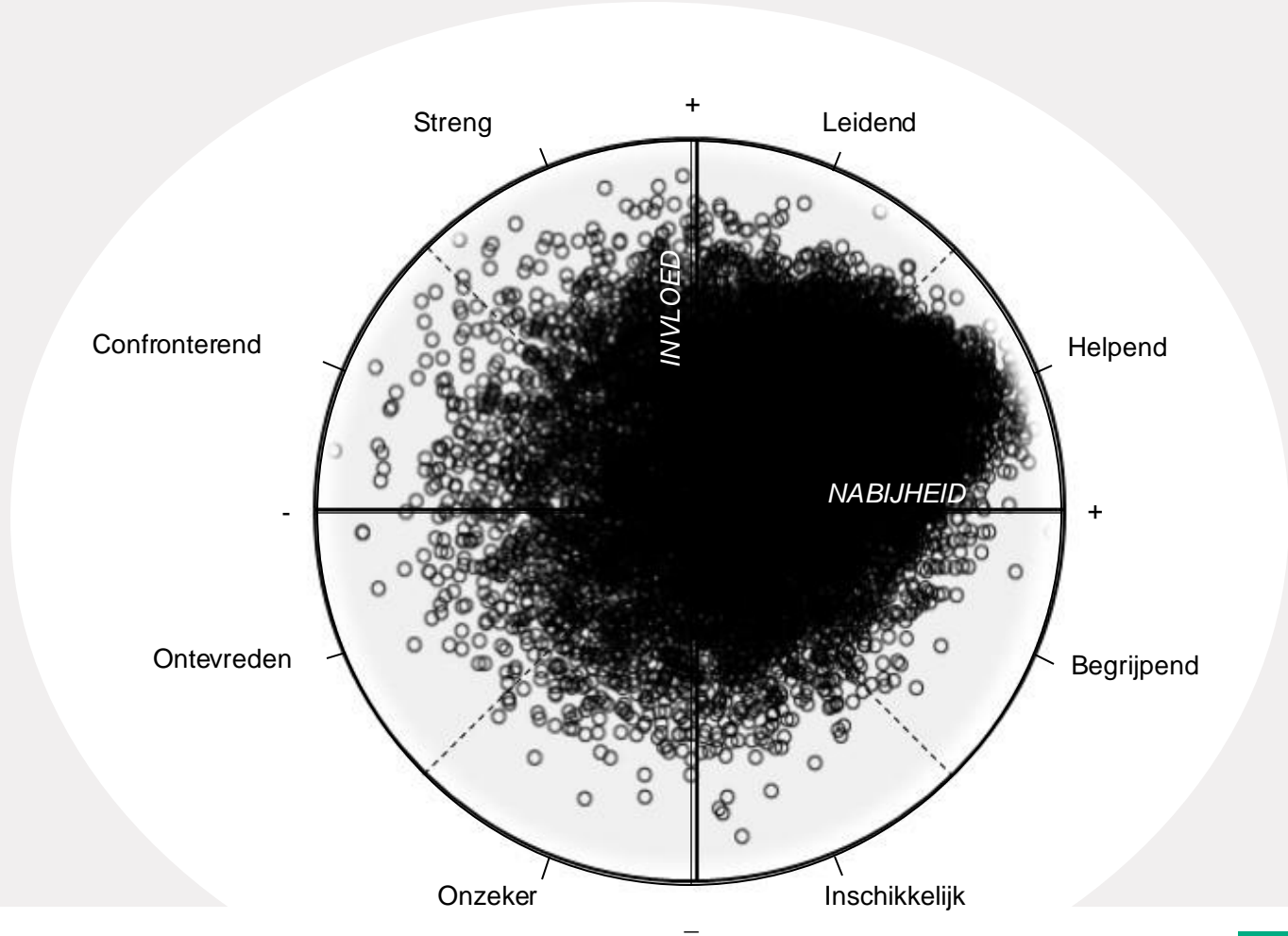
Complementariteit:

Het gedrag van leraar en leerlingen beïnvloedt elkaar op een voorspelbare manier.

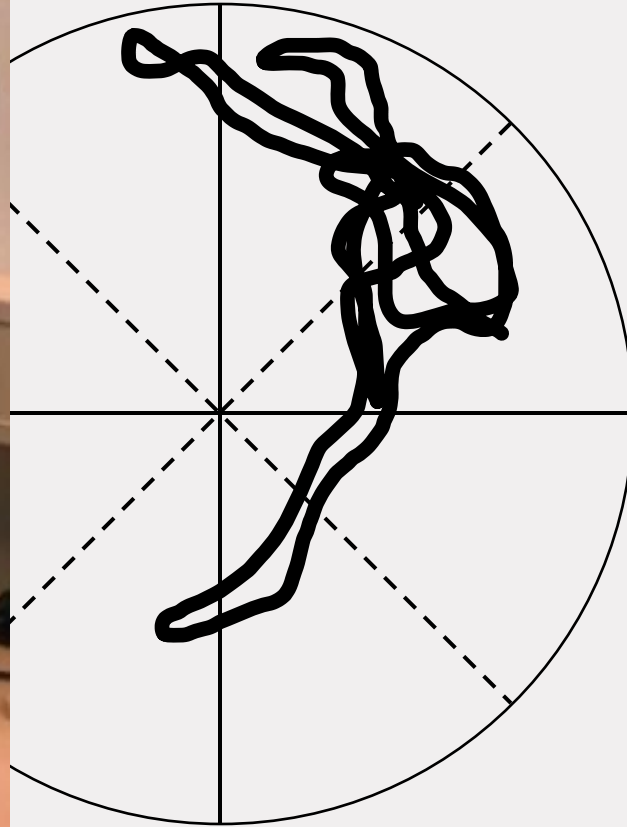

Ik zet principes van complementariteit in om gewenst gedrag bij mijn leerlingen te ontlocken.

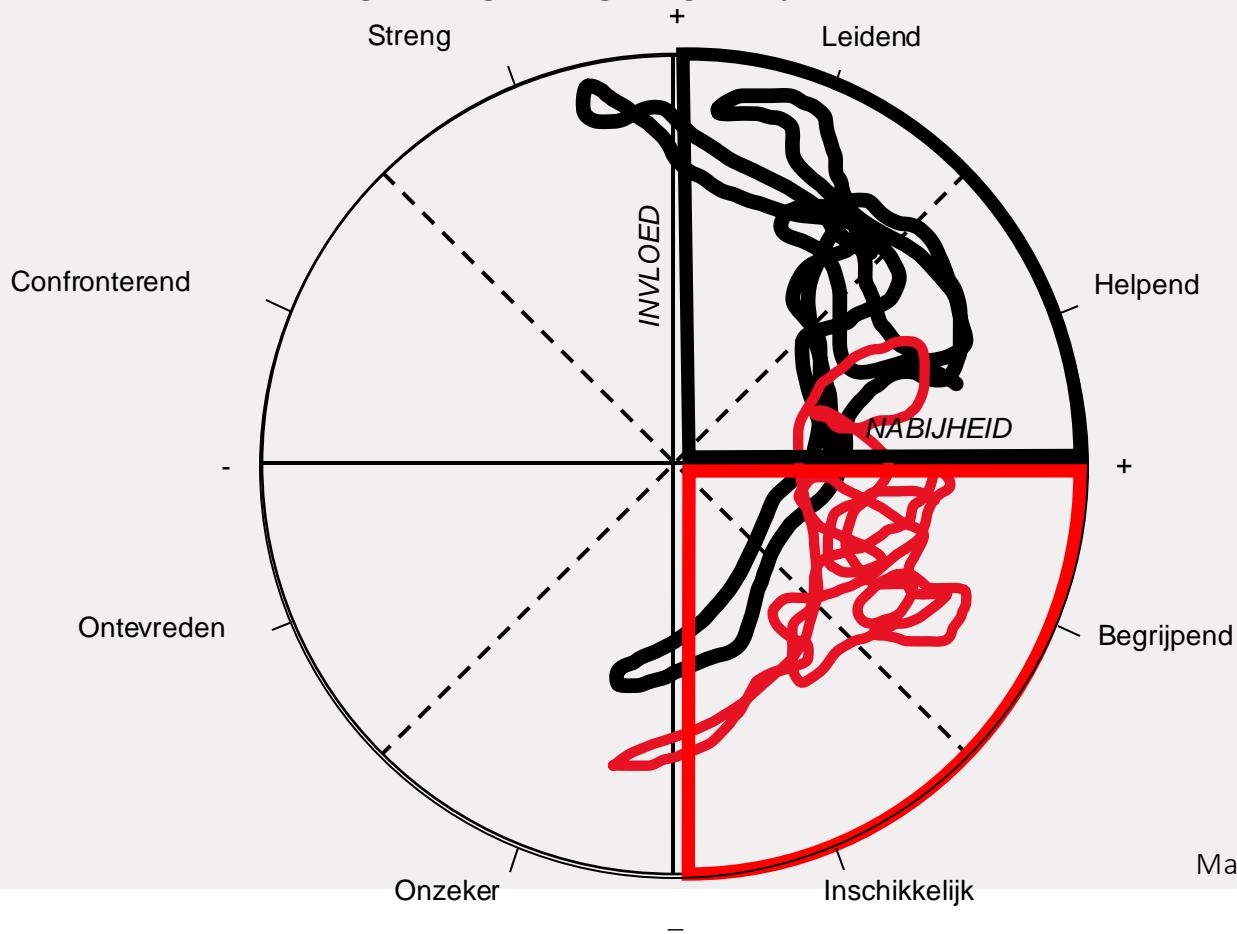
(Sadler et al., 2011; Wubbels et al., 2024)

Mainhard, 2023

Gedrag op de invloedsdimensie lokt tegenovergesteld gedrag uit bij de ander

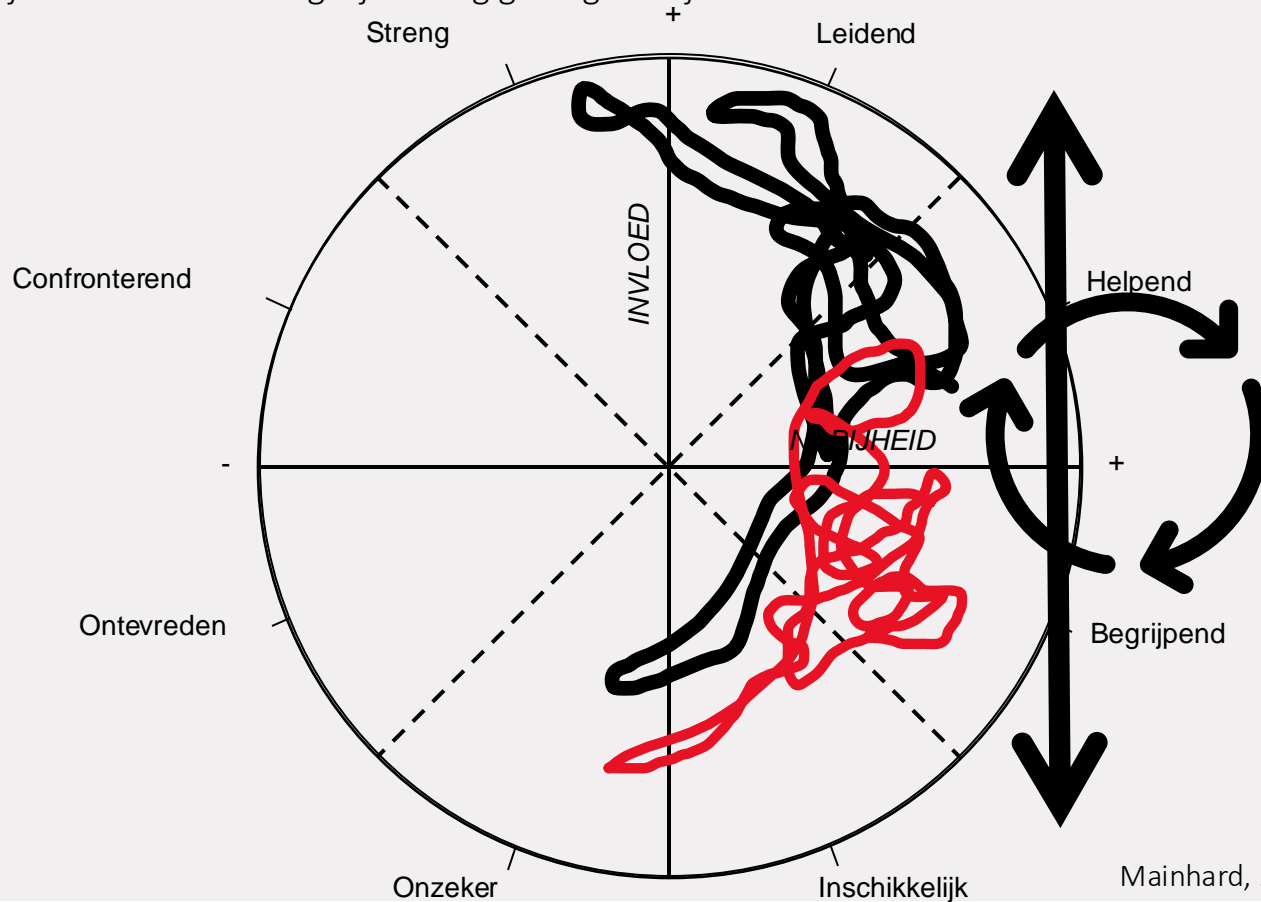

Gedrag van de leraar

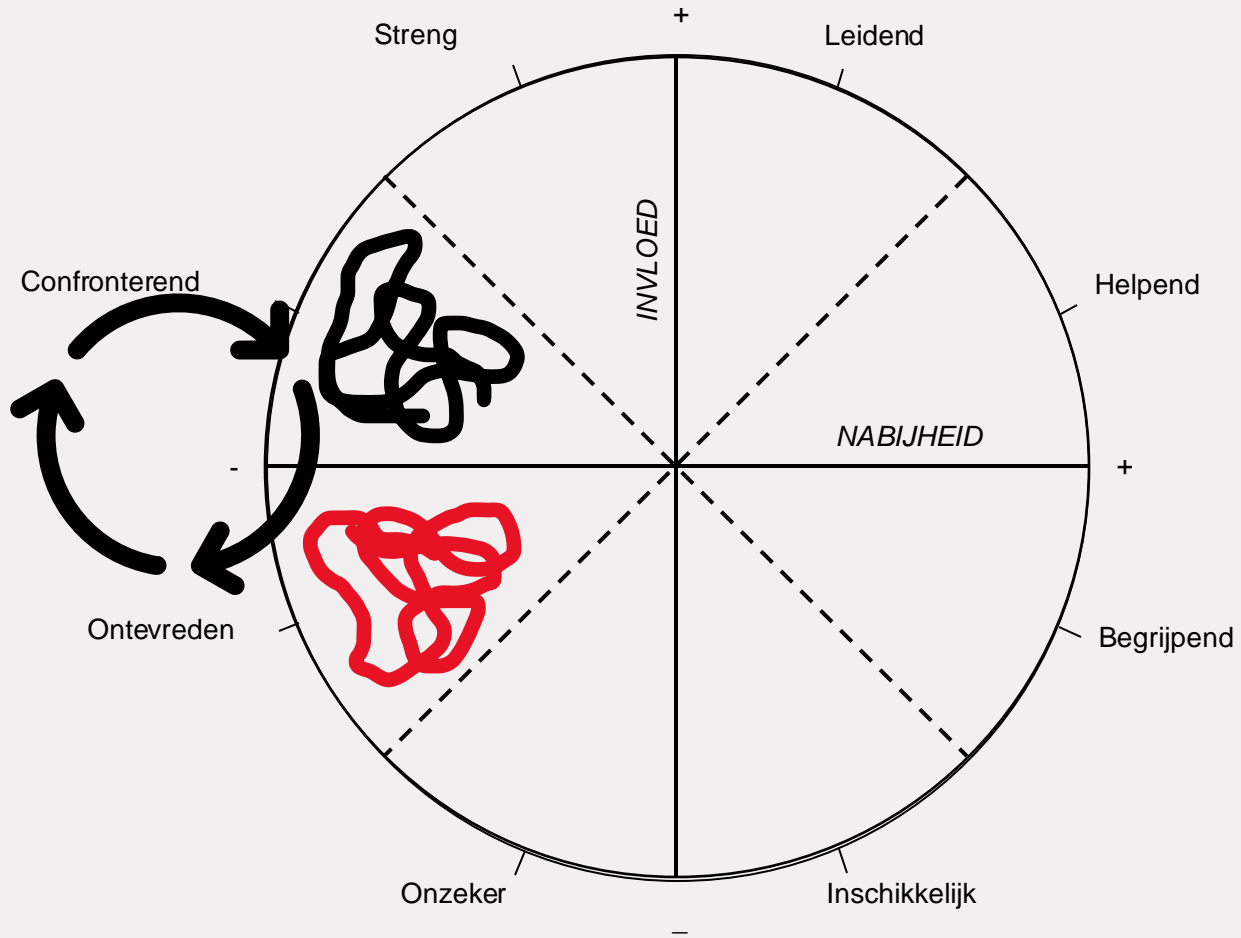
Gedrag van de klas

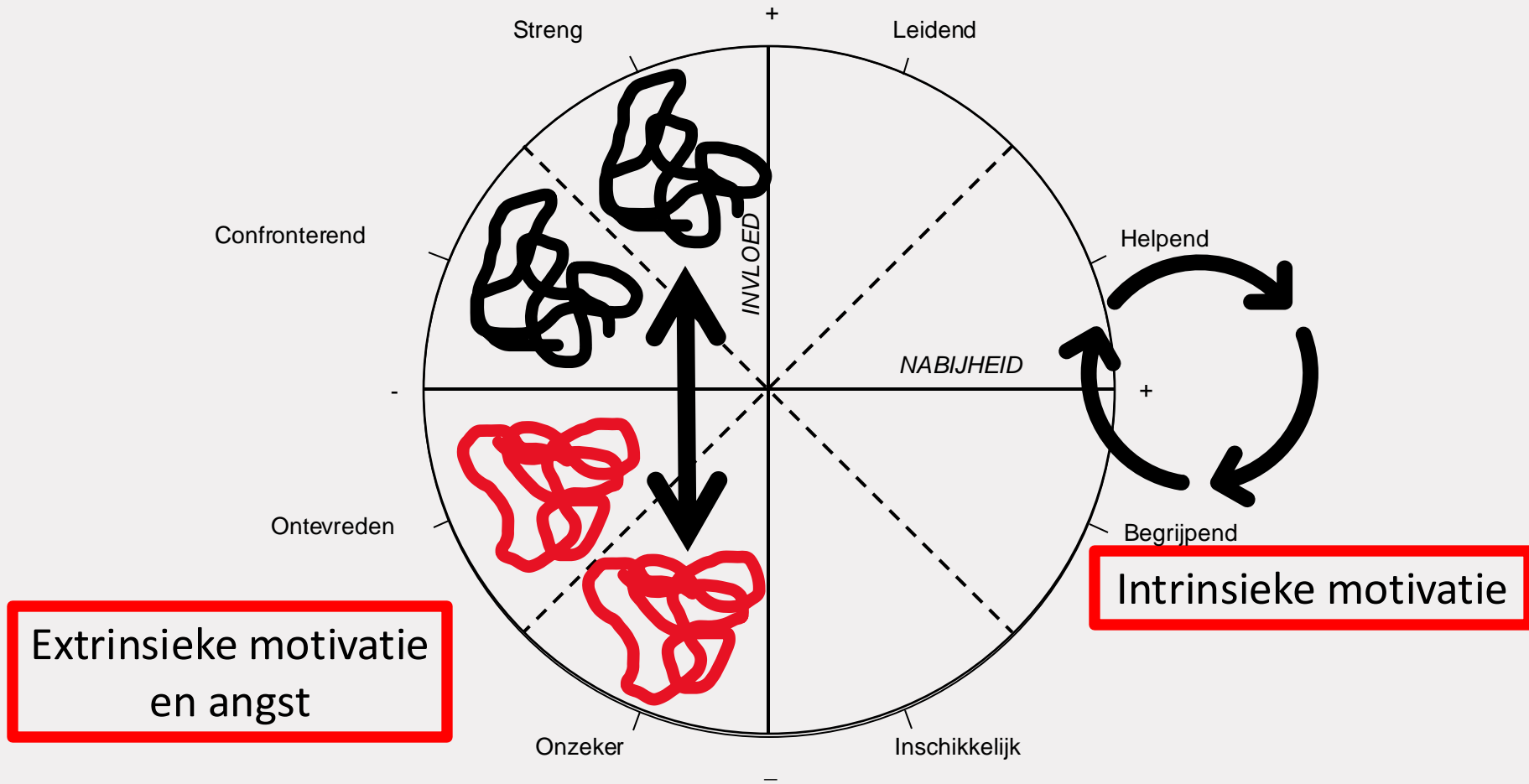
Mainhard, 2023; Wubbels, 2016

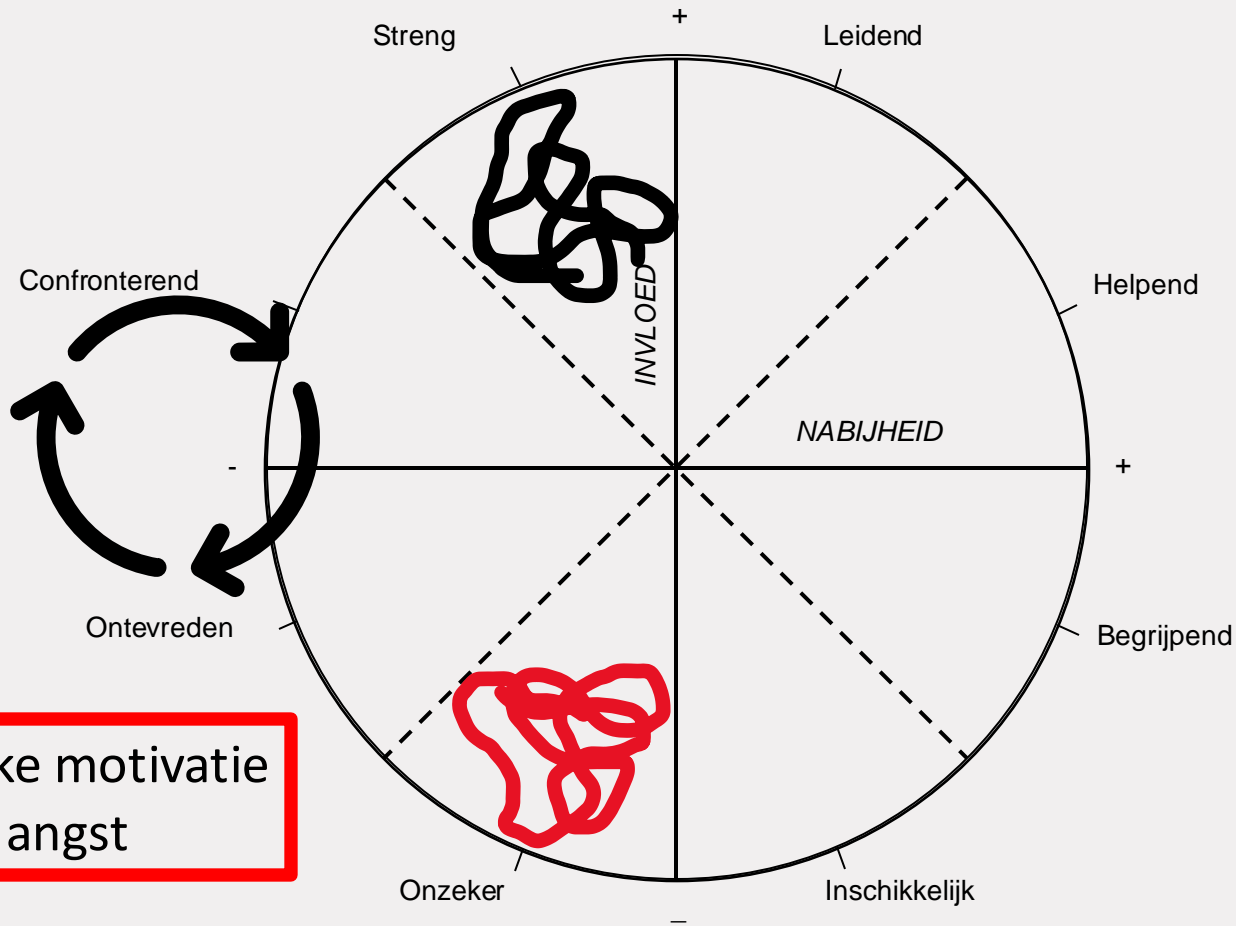
Gedrag op de nabijheidsdimensie lokt gelijksoortig gedrag uit bij de ander

Mainhard, 2023; Wubbels, 2016

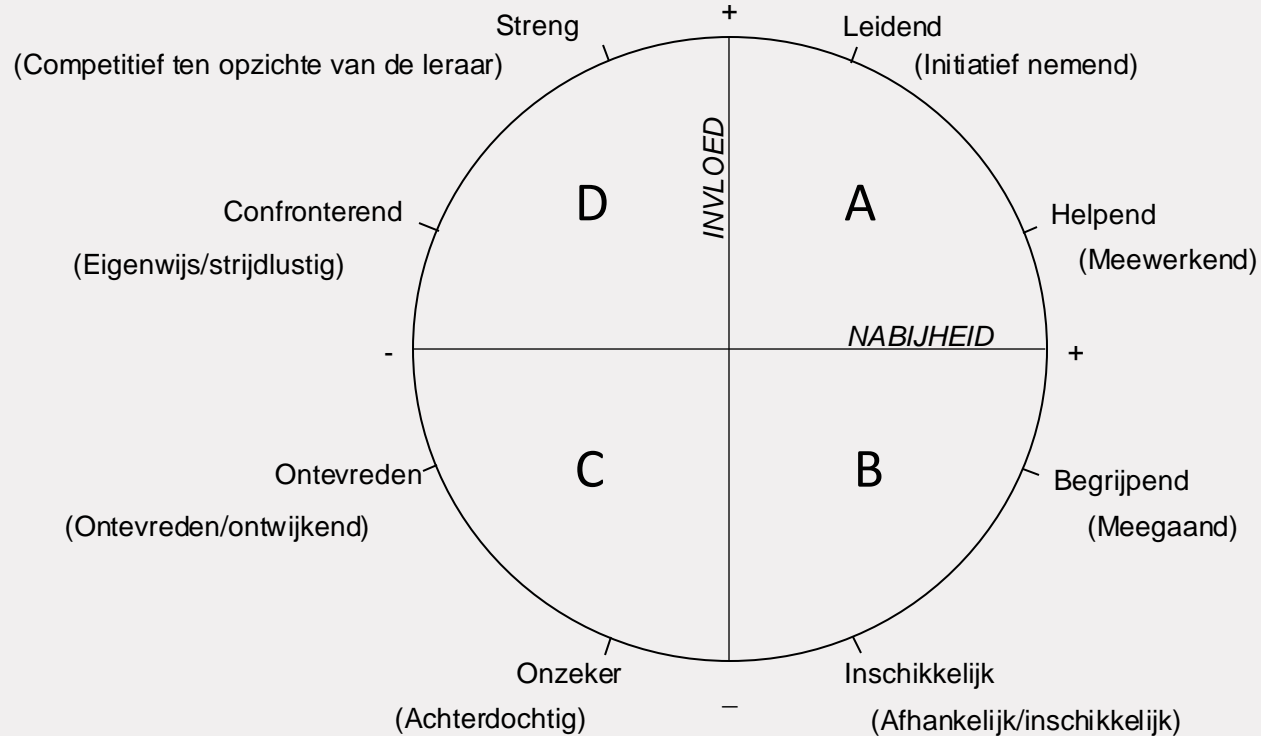

Extrinsieke motivatie
en angst

Interpersoonlijk gedrag als tool

De relatie met Job is duidelijk verstoord. Of was deze al verstoord? Hoe nu verder?

Tussen haakjes is leerlinggedrag

Sadler et al., 2011; Wubbels, 2016

Dilemma (2)

Op deze school is één van de vakken Natuur & Techniek. De vakken biologie, natuurkunde en techniek zijn samengevoegd en veel praktischer gemaakt. Leerlingen bekijken de opdracht, maken een ontwerp, reflecteren erop, passen het model aan en maken de vragen die daarbij horen op hun laptop.

Dit vak is ontstaan uit de vraag om meer praktische lessen met meer autonomie voor de leerling. Ook is er aandacht voor verschillende coöperatieve werkvormen. Dit vak wordt in een enorm lokaal gegeven dat voor duizenden euro's is verbouwd.

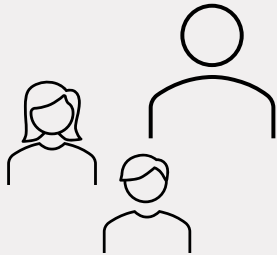
Toch zijn er veel problemen. Zo rennen leerlingen regelmatig rond, doen hele andere dingen dat van ze gevraagd wordt. Leerlingen zijn juist niet gemotiveerd en de resultaten vallen erg tegen. De docenten die het vak geven zijn het spelen van politieagentje beu en willen weer terug naar de oude situatie. De docenten snappen niet waarom zo'n leuk vak niet serieus genomen wordt door de leerlingen.

Aanbeveling 3: Ondersteun autonomie en bied structuur

De docenten snappen niet waarom zo'n leuk vak niet serieus genomen wordt door de leerlingen.

Autonomie ondersteuning: Leraren geven leerlingen kansen en steun om te ondernemen wat past bij wat zij zelf willen doen en interessant vinden.

Structuur: Leraren creëren een voorspelbare klasomgeving.

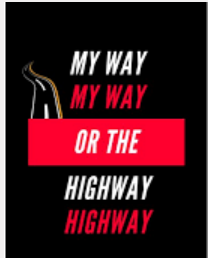

Ik bied betekenisvolle keuzemogelijkheden wat betreft inhoud en tempo van de lesstof

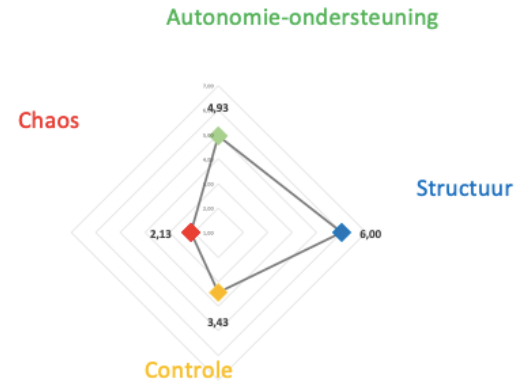
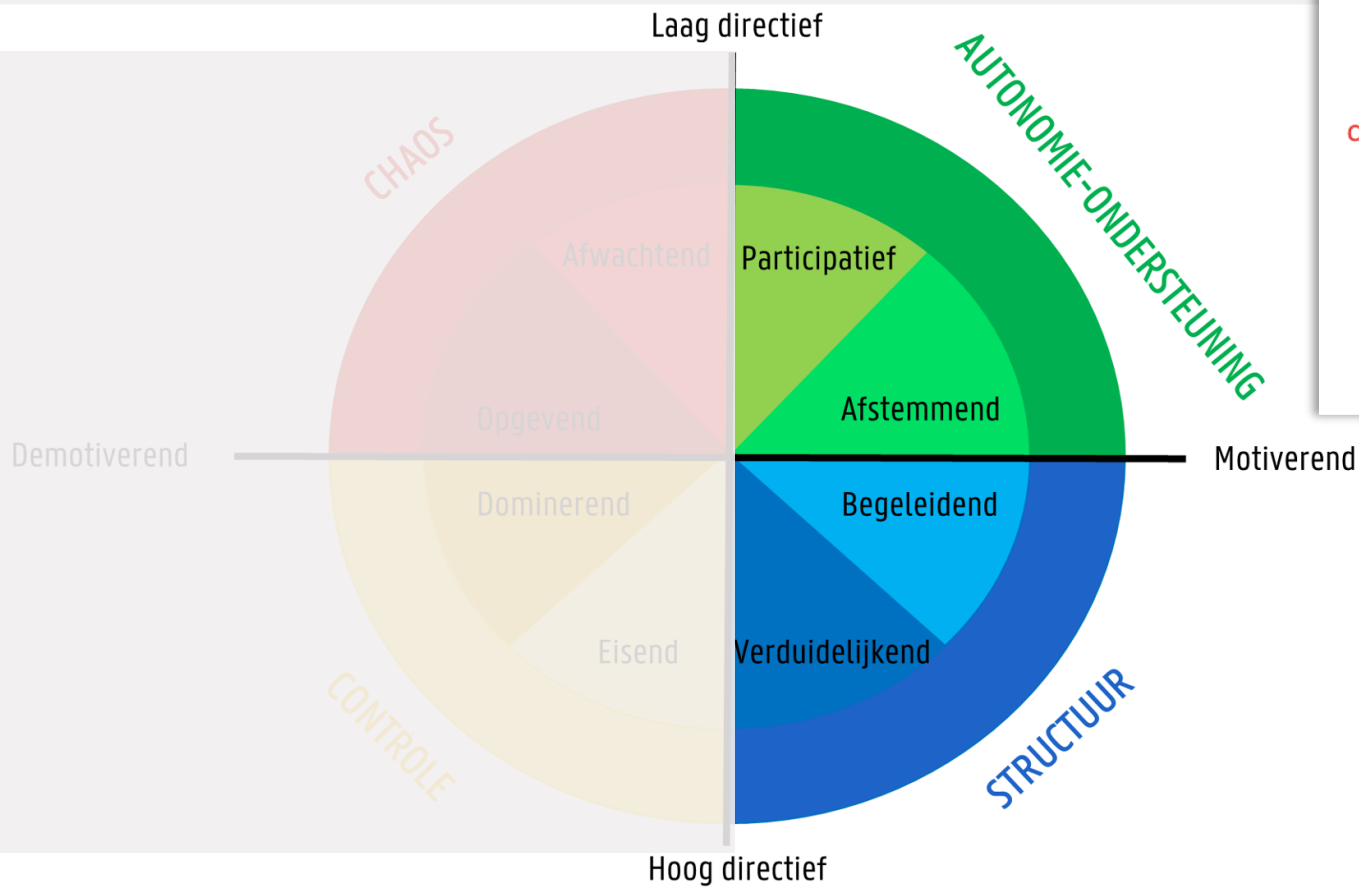
Ik verhelder doelen, zodat leerlingen weten wat van hen verwacht wordt, en geef gerichte feedback

(Aelterman et al., 2019; Krijgsman et al., 2019; Mammadov & Schroeder, 2023; Stroet et al., 2013)

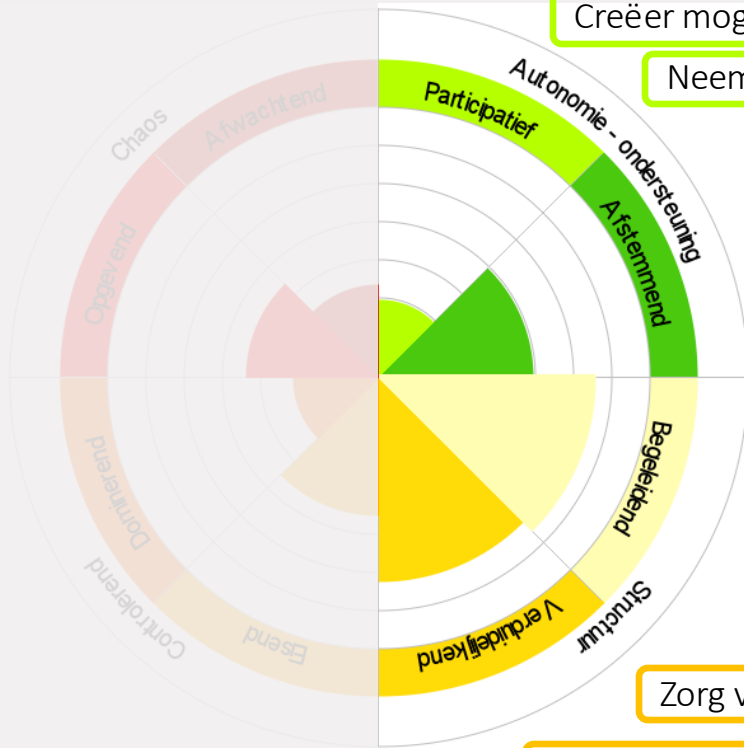
Motiverende stijl van de leraar

Wie moet ik zijn voor deze leerlingen?
Wat hebben deze leerlingen nodig van mij?

Aelterman et al., 2019

Creëer mogelijkheden om eigen keuzes te maken

Neem de meningen van leerlingen serieus

Gebruik informatieve, uitnodigende taal

Geef betekenisvolle uitleg die aansluit bij belevingswereld

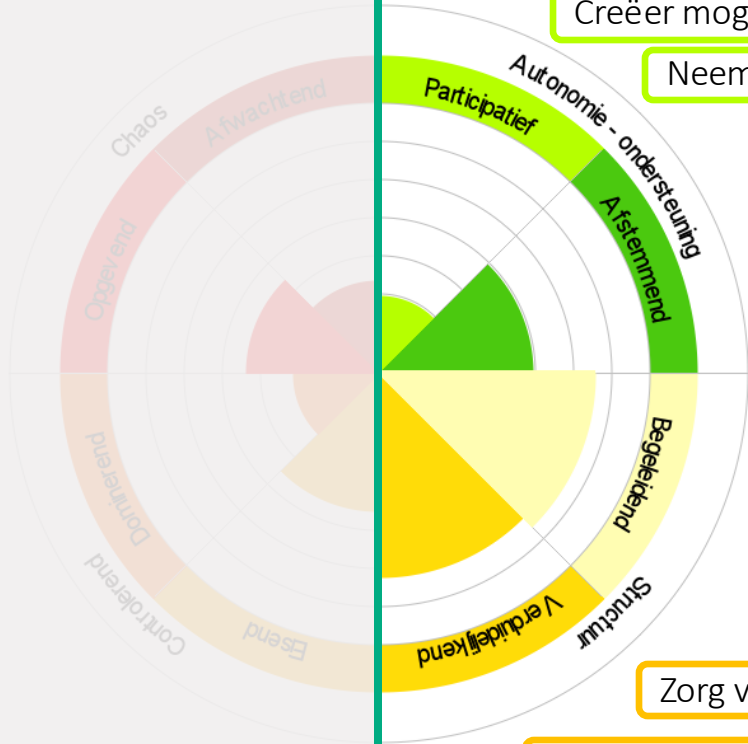
Monitor vooruitgang samen

Geef begeleiding passend bij capaciteiten van de leerling

Zorg voor een duidelijke en terugkerende organisatie in de les

Formuleer je verwachtingen duidelijk, begrijpelijk en gedetailleerd

Aelterman et al., 2019; Ahmadi et al., 2023; Hornstra et al., 2016; Kincade et al., 2020; Patall et al., 2023)

Creëer mogelijkheden om eigen keuzes te maken

Neem de meningen van leerlingen serieus

Gebruik informatieve, uitnodigende taal

Geef betekenisvolle uitleg die aansluit bij belevingswereld

Monitor vooruitgang samen

Geef begeleiding passend bij capaciteiten van de leerling

Zorg voor een duidelijke en terugkerende organisatie in de les

Formuleer je verwachtingen duidelijk, begrijpelijk en gedetailleerd

Aan de slag!

Hoe zou jij één van deze dilemma's aanpakken?

- Kies één dilemma van jouw voorkeur
- Ga aan de tafel zitten waar jouw dilemma besproken wordt (Sjors en Christa discussieleiders)
- Eerst zelf nadenken voor mogelijk aanpak
- Daarna samen bespreken mogelijke aanpak

Bespreken plenair/ terugkoppeling:

- Eén persoon uit de groep pitcht de besproken aanpak(ken) aan de hele groep
- Ruimte voor vragen van andere groep

Literatuur

- Aelterman, N., Vansteenkiste, M., Haerens, L., Soenens, B., Fontaine, J. R. J., & Reeve, J. (2019). Toward an integrative and fine-grained insight in motivating and demotivating teaching styles: The merits of a circumplex approach. *Journal of Educational Psychology, 111*(3), 497-521. <https://doi.org/10.1037/edu0000293>
- Ahmadi, A., Noetel, M., Parker, P., Ryan, R. M., Ntoumanis, N., Reeve, J., Beauchamp, M., Dicke, T., Yeung, A., Ahmadi, M., Bartholomew, K., Chiu, T. K. F., Curran, T., Erturan, G., Flunger, B., Frederick, C., Froiland, J. M., González-Cutre, D., Haerens, L., . . . Lonsdale, C. (2023). A classification system for teachers' motivational behaviors recommended in self-determination theory interventions. *Journal of Educational Psychology, 115*(8), 1158-1176. <https://doi.org/10.1037/edu0000783>
- Bureau, J. S., Howard, J. L., Chong, J. X. Y., & Guay, F. (2022). Pathways to student motivation: A meta-analysis of antecedents of autonomous and controlled motivations. *Review of Educational Research, 92*(1), 46-72. <https://doi.org/10.3102/00346543211042426>
- Hornstra, L., Weijers, D., van der Veen, I., & Peetsma, T. (2016). *Motiverend lesgeven. Handleiding voor docenten*. Universiteit Utrecht.
- Jang, H., Reeve, J., & Deci, E. (2010). Engaging students in learning activities: It is not autonomy support or structure but autonomy support and structure. *Journal of Educational Psychology, 102*(3), 588-600. <https://doi.org/10.1037/a0019682>
- Kincade, L., Cook, C., & Goerdt, A. (2020). Meta-analysis and common practice elements of universal approaches to improving student-teacher relationships. *Review of Educational Research, 90*(5), 710-748. <https://doi.org/10.3102/0034654320946836>
- Krijgsman, C., Mainhard, T., van Tartwijk, J., Borghouts, L., Vansteenkiste, M., Aelterman, N., & Haerens, L. (2019). Where to go and how to get there: Goal clarification, process feedback and students' need satisfaction and frustration from lesson to lesson. *Learning and Instruction, 61*, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2018.12.005>
- Mainhard, T. (2023). *Leerkracht-leerling relaties: Leer- én ontwikkelingscontext van kinderen en adolescenten*. Universiteit Leiden. <https://hdl.handle.net/1887/3511950>
- Mainhard, T., Oudman, S., Hornstra, L., Bosker, R., & Goetz, T. (2018). Student emotions in class: The relative importance of teachers and their interpersonal relations with students. *Learning and Instruction, 53*, 109-119. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2017.07.011>
- Mammadov, S., & Schroeder, K. (2023). A meta-analytic review of the relationships between autonomy support and positive learning outcomes. *Contemporary Educational Psychology, 75*. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2023.102235>
- Patall, E., Yates, N., Lee, J., Chen, M., Bhat, B., Lee, K., Beretvas, N., Lin, S., Man Yang, S., Jacobson, N., Harris, E., & Hanson, D. (2023). A meta-analysis of teachers' provision of structure in the classroom and students' academic competence beliefs, engagement, and achievement. *Educational Psychologist, 59*(1), 42-70. <https://doi.org/10.1080/00461520.2023.2274104>
- Quin, D. (2017). Longitudinal and contextual associations between teacher-student relationships and student engagement. *Review of Educational Research, 87*(2), 345-387. <https://doi.org/10.3102/0034654316669434>
- Roorda, D., Jak, S., Zee, M., Oort, F., & Koomen, H. (2017). Affective teacher-student relationships and students' engagement and achievement: A meta-analytic update and test of the mediating role of engagement. *School Psychology Review, 46*(3), 239-261. <https://doi.org/10.17105/spr-2017-0035.V46-3>
- Sadler, P., Ethier, N., & Woody, E. (2011). Interpersonal complementarity. In L. Horowitz & S. Strack (Eds.), *Handbook of interpersonal psychology: Theory, research, assessment, and therapeutic interventions* (pp. 123-142). John Wiley & Sons, Inc.
- Stroet, K., Opendakker, M.-C., & Minnaert, A. (2013). Effects of need supportive teaching on early adolescents' motivation and engagement: A review of the literature. *Educational Research Review, 9*, 65-87. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2012.11.003>
- Wubbels, T., Brekelmans, M., Mainhard, T., den Brok, P., & van Tartwijk, J. (2016). Teacher-student relationships and student achievement. In K. Wentzel & G. Ramani (Eds.), *Handbook of social influences in school contexts. Social-emotional, motivation, and cognitive outcomes* (pp. 127-142). Routledge.
- Wubbels, T., den Brok, P., Claessens, L., Mainhard, T., & van Tartwijk, J. (2024). *Klassenmanagement vanuit een interpersoonlijk perspectief*. Telos Uitgevers. https://telos-uitgevers.nl/wp-content/uploads/2024/11/Klassenmanagement_WEB.pdf

Dank jullie wel!

Alvast bestellen?

Leidraad leraar leerling relatie : bestelformulier (po)
<https://bestellen.onderwijsinformatie.nl/gedrag-po>

Leidraden leraar leerling relatie: bestelformulier (vo)
<https://bestellen.onderwijsinformatie.nl/gedrag-vo>

Deze leidraad komt tot stand in opdracht van het NRO

c.a.krijgsman@tue.nl

svanoostende@munnikenheidecollege.nl